

4. Pitagorisme

La comunitat entre humans, déus i animals

Els deixebles de Pitàgoras, d'Empèdocles i tota la resta de l'estol dels itàlics declaren que hi ha no només una comunitat dels homes entre ells i amb els déus, sinó també respecte dels animals sense raó. Car hi ha un esperit únic que recorre tot l'univers com si en fos l'ànima, i ens uneix a aquells. Per tant, quan matem els animals i ens nodrim de la seva carn, cometem una injustícia i un crim, com si matéssim consanguinis nostres. És per aquests motius que aquests filòsofs ens exhorten al vegetarianisme; i diuen que són impius els homes que «enrogeixen de càlida sang l'altar dels benaurats». [...] (Sext Empíric, *Contra els professors* IX 127-129. Jaume Pòrtulas i Sergi Grau)

Sobre les restriccions

Pitàgoras prohibia, sobretot, menjar molls i peixos de cua negra, i deia que calia abstenir-se del cor i de les faves [que veladament i simbòlicament, vol dir «testicles», per tant, cal abstenir-se de les causes que són en potència l'engendrament];¹ segons Aristòtil (frag. 194 Rose), també de la matriu i del mújol. Alguns diuen que s'acontentava només amb mel: una bresca i un bocí de pa. De vi, no en tastava en tot el dia; per a menjar, habitualment, en tenia prou amb verdures cuites o crues; i peix, alguna vegada. El seu vestit era blanc, net; llençols blancs de llana, perquè els de lli encara no havien arribat a aquells topants. Mai no se'l veié fent de cos, ni practicant el sexe, ni begut. S'abstenia de les bromes i de qualsevol mena de plagasitat, com també d'escarnir i de les històries indecoroses. (Diògenes Laerci, *Vides i sentències dels filòsofs*, VI 19-20. Jaume Pòrtulas i Sergi Grau)

Pitàgoras també aconsellava d'abstenir-se de moltes altres coses: de la matriu de truja, dels molls, de les ortigues de mar, i de gairebé tots els productes marins. (Porfiri, *Vida de Pitàgoras* XLV. Jaume Pòrtulas i Sergi Grau)

Els termes velats

Una sèrie de coses les indicava en termes simbòlics, a la manera de les iniciacions místiques. Aristòtil (frag. 196 Rose) n'ha enregistrat un bon nombre. Així, per exemple, anomenava el mar «les llàgrimes de [...]»; estels de l'Ossa, «les mans de Rea»; les Plèiades, «la lira de les Muses»; i els planetes, «gossos de Persèfone». El ressonar del bronze quan és colpejat, deia que era la veu d'algun dèmon ocult dintre seu. (Porfiri, *Vida de Pitàgoras* XLI. Jaume Pòrtulas i Sergi Grau)

¹ Segons Aulus Gel·li, *Nits àtiques* IV 11, 1-13.

DK14A1

Primers són els egipcis també a haver explicat aquesta història: que l'ànima de l'home és immortal, i, quan el cos es mor, cada vegada es fica en un altre animal, el qual neix, però quan ha rondat per tots els terrestres, marins i alats, de nou es fica en un cos d'home, el qual neix, i que la ronda per a aquesta té lloc en tres mil anys. I d'aquesta història n'han usat alguns dels grecs, alguns abans i altres després, com si fos pròpia d'ells; jo, que en sé els noms, no els escric. (Heròdot, *Història*, II 123. Traducció de Joan Ferrer Gràcia)

Tanmateix als temples no s'hi entra de llana ni s'hi és enterrat [entre egipcis]. Perquè no és piu. I estan d'acord en això amb els anomenats òrfics i bàquics, que de totes maneres són egipcis, i amb els pitagòrics. Perquè el qui participa d'aquestes cerimònies no és piu que sigui enterrat amb vestits de llana. I sobre això n'hi ha explicada una història sagrada. (Heròdot, *Història*, II 81. Traducció de Joan Ferrer Gràcia)

DK14A8a

Un cop [Pitàgoras] va arribar a Itàlia i s'establí a Crotona, diu Diceare que essent un home que havia voltat molt, i excepcional, i, pel que fa al natural propi, ben dotat per la sort (perquè tenia un aspecte que era noble, i una gran i insuperable distinció, i mesura pel que fa a la veu i al caràcter i a tota la resta de coses), de tal manera va afectar, acabat d'arribar, la ciutat dels crotonesos, que, després de fer-se seva l'ànima del govern dels vells explicant moltes i belles coses, va fer, al revés, als joves, prèdiques juvenils, cridat pels que governaven. I després d'això, als nens, que, de l'escola, s'ajuntaven en aplecs. I després a les dones, i un grup de dones va constituir-se amb ell. I en passar aquestes coses, una gran fama va créixer al voltant d'ell, i va fer seus, de la ciutat mateixa, molts adeptes, no només homes, sinó també dones, de les quals el nom d'una, Teano, es va fer cèlebre, i, del país barbar veí, molts reis i governadors. En tot cas, el que deia als deixebles, ningú no pot explicar-ho amb seguretat: perquè no era pas gens el silenci que resultava haver-hi entre ells. Malgrat això, principalment conegut per tots va ser: primer, que diu que l'ànima és immortal; després, que es transforma en altres menes d'animals; i a més d'això, que, seguint uns certs períodes, el que ha nascut un cop, neix de nou, i que nou, del tot nou, no neix res, i que tot el que hagi nascut animat, d'igual natura cal considerar-ho. Sembla, en efecte, que, a Grècia, aquestes doctrines, el primer a haver-les introduït fou Pitàgoras. (Porfiri, *Vida de Pitàgoras*, 18-19. Traducció de Joan Ferrer Gràcia)

DK58B4

En temps d'aquests i abans d'aquests [Leucip i Demòcrit], els anomenats pitagòrics, primers a ocupar-se de les coses matemàtiques, les van fer progressar, i nodrits com estaven d'aquestes, van creure que els principis d'aquestes són els principis de tot. I com que d'aquests els números, per natura, són els primers, i en els números els va semblar veure moltes semblances amb el que és i amb el que arriba a ser, més que en el foc i en la terra i en l'aigua, perquè el tal estat dels números, [sigui] justícia, i el tal, vida i intel·ligència, i el tal altre, moment just, i de la resta, per dir-ho així, igualment cada cosa, i a més veient, de les escales musicals, en els números, els estats i les proporcions, i ja que la resta semblava acordar als números la seva natura tota, i els números, de tota la natura, [semblen] primers, van suposar que els elements dels números són elements de totes les coses, i que el cel tot és harmonia i número. I tot el que s'havia de mostrar concordant, en els números i les

escales musicals, amb els estats i les parts del cel i amb l'entera disposició del tot, ajuntant-ho, ho feien encaixar. I si enlloc faltava res, es delien perquè rota la història els quedés relligada. Poso per cas: com que sembla que la dècada és perfecta i abraça la natura tota dels números, diuen que els [cossos] que es mouen pel cel són deu, però com que només en són nou, els que es veuen, per això creen el desè, l'Antiterra. Però el relatiu a aquestes coses ha estat tractat per nosaltres amb més precisió en altres llocs. (Aristòtil, *Metafísica* I 5, 985b 23. Traducció de Joan Ferrer Gràcia)